

odvolací súd správne skutkovú podstatu prečinu zneužitia úradnej moci podľa § 473 tr. zák., ale mylne kvalifikoval tento prečin len ako jeden pokračujúci prečin miesto sedmoronásobného prečinu.

Zákon trestný v § 473 tr. z. chráni nielen jednotný záujem za bezvadný výkon a chod verejnej správy v ktoromkoľvek smere, ale aj záujmy jednotlivcov pred prehmatmi verejných úradníkov, čo najlepšie je z toho zrejmé, že trestný čin podľa § 473 tr. z. prechádza v ťažších prípadoch telesného poškodenia na základe výslovného ustanovenia zákona — nakoľko čin nepadá pod ťažšie započítanie — v skutkovú podstatu prečinu alebo zločinu ťažkého poškodenia tela. Tedy aj títo jednotlivci sú poškodení konaním opísaným v § 473 tr. z. Už z tej príčiny dopustil sa obžalovaný nie jedného pokračujúceho prečinu zneužitia úradnej moci podľa § 473 tr. z., ale toľko takých prečinov, koľko bolo poškodených osôb, totiž sedem. Ostatne ani úmysel obžalovaného nevznikol z tej istej pohnútky vo všetkých prípadoch, ale v každom z prípadov vznikol nezávisle na prípadoch predchádzajúcich a bol vždy diktovaný novou pohnútkou, že trestaný žiak bezprostredne pred potrestaním prejavil nevedomosti v skúšanom školskom predmete.

Preto bolo vyhovené zmätočnej sťažnosti verejného žalobcu, rozsudok odvolacieho súdu bol zrušený z dôvodu zmätočnosti podľa § 385, čís. 1 b) tr. p. vo výroku o právnej kvalifikácii zisteného konania obžalovaného za pokračujúci prečin zneužitia úradnej moci podľa § 473 tr. z. a konanie to bolo kvalifikované za sedmoronásobný taký prečin.

Čís. 6269.

K poměru mezi skutkovou podstatou zneužití úřední moci podle § 101 tr. zák. a skutkovou podstatou zpronevěry v úřadě podle § 181 tr. zák.

K pojmu »prací vlády« a jejich obstarávání po rozumu § 101, odst. 2 tr. zák. patří i hospodářské podnikání státu, pokud je stát shledává nutným nebo aspoň prospěšným k plnění úkolů ve veřejném zájmu.

(Rozh. ze dne 4. října 1938, Zm II 553/37.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zamítl zmatečnou stížnost obžalovaného do rozsudku krajského soudu, jímž byl stěžovatel uznán vinným zločinem podle §§ 181, 182 tr. z.

Z d ů v o d ů:

Tvrzením, že nelze považovati za zpronevěřené částky, kterých obžalovaný docílil prodejem materiálu za ceny převyšující pevně stanovené ceny, provádí stížnost zmátek podle čís. 9 a) § 281 tr. ř. Právnímu náhledu stížností vyslovenému dlužno přisvědčiti.

Podle nepopřehého zjištění rozsudku byly stanoveny správou Č. S. D. prodejní ceny kolejnic jednak jako pevné, jednak jako minimální, při

čemž ceny pevné měly platnost, byli-li kupiteli kolejnic železniční zaměstnanci nebo pohořelí. Ceny pevné byly stanoveny částkou nižší než ceny určené nejnižší hranicí pro prodej ostatním osobám.

Prvý soud zjišťuje, že obžalovaný — s výjimkou případu F. V., kde si ponechal celou kupní cenu — odvedl staniční pokladně jen částky, připadající na množství kolejnic, odebraných kupiteli podle pevných, po případě minimálních cen, jen tyto dal zapsati do prodejních tiskopisů a účetních knih a ponechal si částky, přesahující takto vypočtenou (skutečnou) kupní cenu. Soud pak má zato, že jde o zpronevěru, poněvadž částky, jež si obžalovaný ponechal, byly součástí peněz, které kupitelé odevzdali obžalovanému jako protihodnotu za prodané kolejnice, po případě jiný drážní materiál, takže částky ty již podle svého určení jako kupní cena patřily správě Č. S. D.

Důvodem protiprávnosti a trestnosti při zpronevěře je porušení důvěry svěřitele (věcně oprávněného) se zřetelem na svěřený statek. Kupitelé arci odevzdali obžalovanému peníze jako kupní cenu, jak to od nich obžalovaný požadoval podle zjištění rozsudku. Než oprávněným z přijetí peněžité hodnoty nastupující na místo věcné hodnoty materiálu, svěřeného odboru pro udržování dráhy a obžalovanému jako jeho přednostovi, byla správa Československých státních drah. Její důvěru vzhledem na svěřenou věc samu porušil obžalovaný jen tím, že si ponechával část výtěžku docíleného prodejem kolejnic kupitelům, ohledně nichž byly stanoveny ceny jen nejnižší hranicí, a prodejem ostatního materiálu. Měl obžalovaný v případě cen pevných nejen souhlas, nýbrž výslovný příkaz prodávati kolejnice kupitelům, kteří byli účastni výsadních cen, za tyto pevné ceny. Tomuto příkazu a této vůli správy Č. S. D. odpovídalo jeho právo prodat za tyto ceny a příkaz ten byl splněn tím, že obžalovaný jí odvedl protihodnotu, kterou si sama stanovila pevnou částkou. Požadovati od těchto kupitelů a v důsledku toho odváděti z těchto prodejů více než pevné ceny nebylo ani v záměru správy Č. S. D., která stanovila podle zjištění rozsudku pevné ceny ve prospěch uvedených dvou skupin kupitelů a jejíž vůlí tudíž bylo, aby vlastní zaměstnanci a pohořelí obdrželi kolejnice za cenu levnější. Požadoval-li tudíž stěžovatel od těchto kupitelů vyšší částky, jednal proti výslovnému příkazu správy československých státních drah a nelze proto považovati za zpronevěřené ony částky, které si obžalovaný ponechal, docíliv jich prodejem za ceny převyšující pevně stanovené ceny od kupitelů, v jejichž prospěch měl výslovný příkaz prodávati kolejnice jen za tyto pevně stanovené ceny.

Obžalovaný zklamal důvěru osob, které mu vyplatily částky, o které jde, a porušil příkaz správy Č. S. D. již tím, že požadoval od těchto kupitelů vyšší částky, že přirážel o své újmě a bezdůvodně k úředně stanoveným cenám kolejnic určité částky pro sebe, čině si tak svou úřední činnost, jak rozsudek uvádí, výdělečným zdrojem pro sebe. Tím, že žádal a dával si vyplatiti vyšší částky v úmyslu ponechati si je pro sebe, že pak vykazoval dráze částky menší a rozdíl si přisvojoval, zneužil obžalovaný svého úředního postavení a své úřední moci, neboť byl jako

přednosta odboru pro udržování dráhy veřejným úředníkem, do jeho úřední činnosti patřil podle zjištění rozsudku prodej kolejnic a ve výkonu této úřední činnosti byl, i když v některých případech udílel kupitelům kolejnic rady. Toto zneužití úřední moci se stalo na škodu kupitelů účastných výsadních cen a majících proto možnost a nárok vůči dráze z důvodu jejího příslibu, obsaženého ve stanovení nižších cen pevných, obdržeti kolejnice za ceny pro ně výhodné a nižší, nežli obžalovaný od nich požadoval. Rozsudek zjišťuje, jak bylo zmíněno, že kupitelé kolejnic nebyli ochotni odměňovati obžalovaného, nesouhlasili s tím, aby si přirážel ke kupním cenám nějakou částku, nevěděli, že si obžalovaný něco ponechává pro sebe, neznali cenu kolejnic až na Z., L. a P., kteří nepřicházejí v úvahu jako kupitelé za přednostní ceny. Je tudíž zjištěno, že kupitelé nebyli povinni, ale ani ochotni zaplatiti vyšší cenu než ceny pevné, správou Č. S. D. stanovené. Tím, že obžalovanému vyplatili více než byli povinni a ochotni platiti a než byl obžalovaný oprávněn od nich požadovati podle úředních předpisů, upravujících prodej kolejnic, zmenšilo se jejich jmění o částku, kterou si obžalovaný ponechával a jež byla nákladem vynaloženým s jejich majetkového hlediska zbytečně, neboť se jim nedostalo vedle hodnoty kolejnic, za něž byli povinni a ochotni zaplatiti jen ceny požadované od nich správou Č. S. D., žádné další hodnoty, kdyžtž rozsudek odmítl obhajobu obžalovaného, že jim poskytl soukromé technické porady nebo jiné služby tohoto rázu. Utrpěli tak škodu na majetku, třebas snad kolejnice měly takovou objektivní hodnotu, jakou kupitelé skutečně vynaložili.

Stížnost sama tvrdí, že v případě prodeje kolejnic kupitelům privilegiovaným byla možnost vyšších cen vyloučena, čímž je připuštěno, že si byl obžalovaný vědom, že nesmí požadovati jménem kupní ceny částky větší nad pevně stanovenou cenu. Ze zjištění uvedených výšek vyplývá, že obžalovaný žádal a dával si vyplácti celé částky, které mu byly odevdány kupiteli kolejnic, jako kupní ceny, že si byl vědom, že nemá nárok, aby něco účtoval pro sebe, že tak činil tudíž vědomě bezdůvodně a protiprávně, aby si přisvojil protiprávní zisk. Věděl-li obžalovaný, že mu nepatří prospěch, který si hodlal přisvojiti, byl si vědom, že tento jeho prospěch bude spojen se škodou na majetku pro ony skupiny kupitelů, o nichž jest jednáno. Úmysl přisvojiti si protiprávní zisk se rovná úmyslu poškozovacímu. Je tudíž skutkovými zjištěními rozsudku opodstatněna skutková podstata zločinu zneužití moci úřední podle § 101 tr. z. spáchaného tím, že obžalovaný požadoval od kupitelů kolejnic, v jichž prospěch byly stanoveny ceny pevné, pro sebe částky rozsudkem zjištěné v úmyslu si je přisvojiti a do prodejních tiskopisů dal zapisovati a tak vyúčtoval dráze jen ceny pevné a rozdíly si ponechal.

Tím, že prvý soud podřadil celou zjištěnou činnost obžalovaného pod ustanovení §§ 181 a 182 tr. z., nestala se obžalovanému újma. Obžalovaný byl sice uznán vinným zločinem, na který je podle trestního zákona sazba těžkého žaláře od pěti do desíti, po případě do dvaceti let. Veřejný obžalobce navrhl však podle zákona čis. 471/1921 a zákona čis. 230/1933 Sb. z. a n. použití zmírněné trestní sazby těžkého žaláře

od jednoho roku do pěti let. Naproti tomu je zločin podle § 101 tr. z. ohrožen podle § 103 tr. z. těžkým žalářem od jednoho roku do deseti let, poněvadž dlužno považovati trestní sazbu podle tohoto zákona ustanovenou (t. j. těžký žalář od jednoho roku do pěti let, podle velikosti zlomyslnosti a škody až do deseti let) za sazbu jednotnou. Nestala se tudíž obžalovanému křivda, když bylo jeho jednání podřaděno pod mírnější sazbu a obžalovaný nemá důvod ke stížnosti.

Naproti tomu dlužno považovati celé částky, které obžalovaný přijal od kupitelů kolejnic, již nebyli účastni výsadních cen, a od kupitelů ostatního v rozsudku dotčeného železničního materiálu za statek svěřený obžalovanému a neposoudil tudíž prvý soud věc mylně, když shledal ve skutečnosti, že si obžalovaný ponechal částky, které tvoří rozdíl mezi částkami připadajícími na odebrané množství kolejnic podle cen minimálních na straně jedné a částkami, jež přijal ve skutečnosti na straně druhé, protiprávní přivlastnění svěřené věci a zjistiť dále vědomí obžalovaného o této protiprávnosti, podřadil zjištěný skutek pod ustanovení § 181 tr. z.

V těchto případech porušil obžalovaný svou povinnost, plynoucí z jeho úředního postavení, teprve tím, že si ponechal uvedené rozdíly. Tento skutek se jeví jako zneužití důvěry svěřitelovy vzhledem ke svěřenému statku a spadá proto pod ustanovení § 181 tr. z., které je vzhledem k ustanovení § 101 tr. z. zákonem zvláštním.

Rozsudkovými zjištěními je plně opodstatněn předpoklad, že se dostaly částky, o které jde, do skutečné moci obžalovaného jako protihodnoty za kolejnice, po případě za jiný materiál svěřený mu k prodeji, v důsledku jeho ustanovení přednostou odboru pro udržování dráhy, tedy mocí jeho veřejného úřadu. Obžalovaný byl nejen oprávněn, což stížnost nepopírá, požadovati vyšší ceny než minimální, nýbrž bylo přímo cílem správy Č. S. D., aby se tak dělo. Zmíněná vůle správy Č. S. D. a z ní plynoucí rozsah práv a povinností obžalovaného vzhledem ke svěřené věci, jsou zřejmy nejen z výslovného poukazu výnosu čís. 1. 266, nýbrž již ze skutečnosti rovněž rozsudkem zjištěné, že správa Č. S. D. stanovila vedle nižších cen pevných, platných pro zmíněné již skupiny kupitelů kolejnic, jimž chtěla poskytnouti výhody a kde její finanční zájem ustupoval do pozadí oproti jiným ohledům, vyšší ceny pro ostatní kupitele, které byly výslovně označeny jako ceny minimální, a to již před platností výnosu č. 1. 266, jak sama stížnost připouští. Již tím projevila správa Č. S. D. zcela zřetelně a tudíž i obžalovanému jako vyššímu úředníku srozumitelně vedle výslovného příkazu, že kolejnice nesmějí býti prodávány za ceny nižší, než za ony, jež právě byly označeny jako minimální — leda se schválením ředitelství Č. S. D. — svou vůlí, aby se její orgány, provádějící prodej kolejnic, snažily dosáhnouti a tedy požadovaly od kupitelů podle možnosti, to jest podle poměrů na trhu, ceny vyšší. V úvaze, že tyto poměry nelze předem odhadnouti, jak je zřejmo při povaze věci, upustila dráha od stanovení pevných cen, určivši jediné nejnižší hranici a ponechavši svým orgánům, aby využily časové i místní konjunktury ve prospěch dráhy a stanovily v hranicích daných nejnižší

sazbou samy ceny kolejnic, čímž na ně přenesla právo samostatně určovati kupní ceny v důvěře, že použijí tohoto práva ve prospěch dráhy. Povinnost obžalovaného odvésti celý výtěžek prodeje kolejnic plynula již z jeho postavení při tomto prodeji, které bylo postavením zaměstnance správy Č. S. D., pověřeného touto činností v zastoupení dráhy, na její jméno a účet a v její prospěch a nikoli ve prospěch vlastní. Byl proto obžalovaný povinen vyúčtovat celou kupní cenu dráze jako subjektu oprávněnému ze svěřeni a teprve tímto úplným odvedením celého výtěžku prodeje byl splněn příkaz správy Č. S. D. ohledně věci svěřené, jak dovodil správně rozsudek. Na tomto postavení obžalovaného a povinnostech z něho plynoucích, se nic nezměnilo tím, že ředitelství státních drah, nadřízené obžalovanému, schválilo v některých případech prodejů kolejnic uvedených v rozsudku a dále v případech prodejů pražců a olšové kulatiny, majíc podle příslušných služebních předpisů vyhrazeno toto právo, prodej za cenu navrženou obžalovaným. I v těchto případech byl obžalovaný činný jako zaměstnanec dráhy, uskutečňující prodeje jejím jménem a povinný proto odvésti jí celý výtěžek, tudíž i část kupní ceny, přesahující cenu schválenou, kterou a pokud ji skutečně získal, neboť tento výtěžek náležel dráze už podle jeho povahy, jakožto protihodnota za materiál, patřící dráze a svěřený obžalovanému se všeobecným příkazem, aby jej prodával pro dráhu za ceny podle okolností nejvýhodnější. Schválená cena byla opět jen nejnižší hranicí, za kterou obžalovaný směl materiál prodati. Schválením prodeje za cenu obžalovaným navrženou neposkytovala a nechtěla poskytnouti správa Č. S. D., poněvadž k tomu nebylo důvodu, výhody kupitelům kolejnic, kteří nebyli účastníky výsadních cen, a tím méně obžalovanému. Z toho schválení nemohl obžalovaný dovozovati nic pro rozsah své povinnosti ze svěřeni a pro své vědomí o něm, když prodeje byly schvalovány, jak rozsudek dovodil bez odporu stížnosti, jen v předpokladu, že cena ke schválení navržená odpovídá ceně skutečně dosažené, po případě ceně, které bylo nebo bude lze skutečně dosáhnouti podle okolností a konjunktury.

Závěr, že si obžalovaný byl vědom, že ponechává si peněžité částky rozsudkem zjištěné kromě oněch, o nichž bylo jednáno výše, jedná proti příkazu dráhy, tudíž vědomě protiprávně, je plně opodstatněn zjištěními a úvahami nalézacího soudu.

Z těchto zjištění plyne, že částky přicházející v úvahu byly odevdány obžalovanému jako přednostovi odboru pro udržování dráhy jediné jako úplata za železniční materiál, a to ve všech případech, tudíž také v případě malodráhy v J., jako kupní ceny za materiál obžalovaným skutečně dodaný a kupiteli objednaný. Uvedenými zjištěními a úvahami ve spojení s dalším zjištěním, že obžalovaný potvrzoval v některých případech přijetí peněz výslovně jako kupní ceny, a s odmítnutím obhajoby obžalovaného výše rovněž uvedeným, je ospravedlněn plně úsudek, že si obžalovaný neponechával rozsudkem zjištěné rozdíly v přesvědčení, že vykonal pro kupitele železničního materiálu nějakou samostatnou činnost jako soukromá osoba, že o tom nemohl býti důvodně přesvědčen,

že nebyl a nemohl býti v omylu o tom, že je oprávněn požadovati a ponechávati si nějaké peníze a býti přesvědčen o tom, že mu patří, že si sám nepředstavoval ony částky, které si ponechal, jako úplatu poskytnutou mu kupiteli materiálu a nepřijímal je v dobré víře vůbec, nýbrž si byl vědom, že svou účastí při uskutečňování prodeje koná jen svou činnost, k níž byl úřadem povolán a pověřen, a plní příkaz správy Č. S. D. jako její zaměstnanec a přijímá částky odevzdané mu kupiteli jediné jako protihodnotu za svěřený železniční materiál, tedy jako statek určený již jeho přirozenou povahou a povahou služebního postavení obžalovaného pro správu Č. S. D. Rozsudek dovodil také nikoli mylně, že obžalovaný nemohl býti přesvědčen, že si smí ponechatí díl z částky požadované jím z důvodu kupní ceny jako úplatu za to, že zařídil bezplatnou železniční dopravu některým kupitelům, a to už z toho důvodu, že neposkytl úsluhu ze svých prostředků, nýbrž použil dopravních prostředků dráhy, a to dokonce svémocně a nedovoleně, neboť nebyl oprávněn povolovati bezplatnou dopravu po železnici a učinil tak na úkor dráhy. Ponevadž však není kladeno obžalovanému za vinu, že zneužil úřední moci tím, že nežádal na škodu dráhy od některých kupitelů kolejnic dopravné, nýbrž že si ponechal část přijaté kupní ceny, což hledí ospravedlniti tím, že těmto osobám poskytl bezplatnou dopravu, není třeba zabývati se vůbec vývody stížnosti, jimiž je uplatňováno, že dráha nebyla poškozena tímto poskytnutím bezplatné dopravy. Byl-li si obžalovaný vědom, že přijal peníze rozsudkem zjištěné jako kupní cenu, mohlo by býti jeho vědomí o hmotné protiprávnosti podržení si těchto částek vzhledem k tomu, že sám nepopírá svou povinnost odvésti správě Č. S. D. celou kupní cenu jako takovou, vyloučeno jen tehdy, kdyby byl mohl důvodně předpokládati, že správa Č. S. D. souhlasí s tím, aby si ponechal část výtěžku z prodeje materiálu. V tomto ohledu nepoukazuje stížnost k takovým okolnostem, ve kterých by byl mohl obžalovaný spatřovati důvodně takový souhlas.

V souvislosti s ostatními zjištěními a úvahami poukazují i zjištěné manipulace obžalovaného, totiž skutečnosti, že obžalovaný soustředil na sebe takřka úplně prodej kolejnic, že přijímal peníze sám, ač měly býti placeny u staniční pokladny, a porušoval tak zásadu dvojí ruky a že trpěl, aby byly falšovány podpisy kupců, k tomu, že obžalovaný nejednal v dobré víře a že naopak tyto manipulace prováděl, aby si zpronevěru umožnil, po případě ji zakryl. — — —

S hlediska zmatku podle čis. 10 § 281 tr. ř. namítá stěžovatel, že prodej pražců a kolejnic není prací vlády, takže při provádění tohoto úkolu a této činnosti nebyl obžalovaný ve výkonu veřejného úřadu a nelze tudíž spatřovati ve zjištěné jeho činnosti skutkovou podstatu úředního deliktu. Tento právní náhled opírá stěžovatel o tvrzení, že veřejnost není nucena kupovati železniční materiál, že se prodej jeho neřídí předpisy veřejnoprávními, nýbrž podle zásad soukromoprávních a soukromopodnikatelských, že činnost, o kterou jde, neobsahuje žádné prvky veřejnoprávní a dráha tu vystupuje svými orgány v oblasti čistě soukromoprávní. Tomuto náhledu nelze přisvědčiti.

Pojem práce vlády ve smyslu § 101, odst. 2 tr. zák. nelze obmezovati, jak míní stížnost, jen na takové záležitosti, kde stát vystupuje jako nositel veřejné autority a vrchnostenské moci, nýbrž přisvědčiti dlužno názoru zastávanému v rozsudku, že sem patří i hospodářské podnikání státu, pokud je stát shledává nutným nebo alespoň prospěšným k plnění úkolů ve veřejném zájmu. Provoz železniční dopravy na státních drahách, o němž sama stížnost připouští, že se dotýká zájmů veřejných, není myslitelný bez věcných potřeb, které si dráha opatřuje arcí jako každý podnik právními jednáními pohybuujícími se v oblasti soukromoprávní, při nichž správa Č. S. D. a její orgány vystupují vůči druhé smluvní straně v právní roli rovnocenné a nikoli nadřaděné. Prodej vyřazeného železničního materiálu je však stejně jako jeho nákup nezbytnou součástí podnikání a provozu státních drah a byl státní správou železniční také upraven podrobně úředními předpisy. Jím získává správa Č. S. D. prostředky k nákupu a obnově věcných potřeb nevyhnutelných při provozu samém a tím k plnění svých veřejných úkolů. Výnos těchto prodejí je součástí výnosu podnikání Č. S. D., jehož přebytky plynou, jak dovodil rozsudek, do státní pokladny, nebo jehož schodek zatěžuje tuto pokladnu a již tím se dotýká bezprostředně zájmu celku státních občanů. Vykonával tudíž obžalovaný veřejný úřad, i když prováděl jako přednosta odboru pro udržování dráhy prodej železničního materiálu spadajícího do působnosti odboru a přijímal z tohoto důvodu peníze, a byly proto peníze takto jím jako kupní ceny za železniční materiál přijaté statkem svěřeným mu z důvodu jeho veřejného úřadu. Agendu záležející v prodeji kolejnic prováděl obžalovaný mocí příkazu veřejného záležejícího v jeho jmenování přednostou odboru pro udržování dráhy. Nesejde zajisté na tom, že k provádění této činnosti byly povolány výnosem, kterého se stížnost dovolává, odbory a nikoli výslovně jejich přednostové. Už z důvodu svého úředního postavení jako přednosta odboru byl obžalovaný zmocněn a povolán k provádění této agendy a k jednání se zájemci o kolejnice, zejména nepověřil-li, jak k tomu byl oprávněn podle zjištění rozsudku, touto agendou některého jemu podřízeného úředníka. Jeho výslovnou povinností jako přednosta odboru pak bylo, jak zjišťuje rozsudek bez odporu zmateční stížnosti, zapisovati prodeje do knihy, podpisovati prodejní tiskopisy a zasílati je ředitelství státních drah ke schválení v těch případech, kde to bylo předepsáno. Jako přednostovi úřadu náležel mu samozřejmě a nepochybně dohled nad činností svěřeného a podřízeného mu personálu, tudíž i nad prováděním prodejí, pokud byly při něm zúčastněny jiné osoby. Nelze proto důvodně tvrditi, že agenda prodejí železničního materiálu nebyla úřední činností obžalovaného jako přednosta odboru.

Čís. 6270.

K § 51 tr. ř.

Byl-li soukromou žalobou inkriminován pouze čin spočívající v tom, že vinník v podání na soud pomluvil soukromého žalobce (§ 2 zákona o ochraně cti), je příslušný k projednání věci soud, jemuž bylo podání